

УДК 327(73+98) «21»

DOI: 10.26693/ahpsxxi2020.02.066

АРКТИЧНИЙ РЕГІОН У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА

Тетяна Богданова,

e-mail: t_bohdanova@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10

Анна Черевко,

e-mail: gloria_76@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9952-4274>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10

У статті проаналізовано Арктичний регіон у зовнішній політиці США за адміністрації Д. Трампа. Охарактеризовано нормативно-правову базу арктичної політики Д. Трампа, яка була оновлена у 2019-2020 рр. Виявлено, що зовнішньополітичні ініціативи Д. Трампа на арктичному напрямі орієнтовані на такі сфери: 1) військово-оборонна та мілітаризація Арктики (протиція Росії та Китаю, а також залучення до Арктики НАТО); 2) енергетична (зняття мораторію на видобуток нафти і газу на Алясці). Автори дійшли висновку, що політика США за президентства Д. Трампа відрізняється від політики Б. Обами та є більш жорсткою.

Ключові слова: Арктичний регіон, США, Д. Трамп, мілітаризація Арктики, Аляска

Постановка проблеми. У XXI ст. Арктичний регіон все більше стає простором зіткнення національних інтересів держав світу – як приарктичних держав, так і держав, що не є такими. США займали та займають активну позицію щодо цього регіону і виступають за недопущення неарктичних держав, насамперед Китаю, до регіону. Відзначимо, що адміністрація Д. Трампа у своїй політиці щодо Арктичного регіону має низку відмінностей у порівнянні з адміністрацією Б. Обами. Актуалізується питання політики США в Арктиці за адміністрації Д. Трампа й у зв'язку із майбутніми виборами в Америці. Відзначимо, що у цьому році відбулося представлення арктичної стратегії адміністрації Д. Трампа, яка збільшує вагомість регіону для США, насамперед з точки зору його мілітаризації та використання енергетичних ресурсів.

Ступінь наукової розробки проблеми. Арктичний регіон і політика у ньому США є об'єктом низки науковців. Серед українських дослідників чільне місце у характеристиці Арктичного регіону, зокрема його геополітичного значення та міжнародно-правового статусу посіли праці А.І. Берегового¹, Н.О. Яшної², а також дисертаційна праця К.Г. Гарькавченко³. Серед російських науковців Арктич-

¹ Береговий, А.І. (2015). Основні геополітичні гравці Арктичного регіону та національні інтереси Канади в Арктиці. *Вісник Дніпропетровського університету*, 4, 191-199.

² Яшна, Н.О. (2015). Зіткнення інтересів провідних держав світу в Арктичному регіоні. *Грані*, 1, 136.

³ Гарькавченко, К.Г. (2017). *Територіально-політичний поділ світу в 90-х рр. XX – поча-*

ний регіон є більш дослідженим, зокрема, доктринальні та концептуальні підходи щодо Арктики у зовнішній політиці США висвітлені у праці А. Федосєєва⁴, деякі аспекти американської політики США в Арктиці за адміністрації Д. Трампа – О.О. Криволапова⁵, А.В. Котлової⁶, Д. Михайличенка⁷. Змінам у динаміці зовнішньої політики США за адміністрації Д. Трампа приділяють західні й американські науковці – М. Хамперт⁸, Дж.Ф. Мікаллеф⁹.

Динамічні зміни у зовнішній політиці США в Арктиці та недостатня вивченість політики США за адміністрації Д. Трампа на арктичному напрямі українською науковою школою, зумовлює її актуальність.

Мета статті полягає в аналізі особливостей реалізації зовнішньої політики США в Арктичному регіоні за адміністрації Д. Трампа, зокрема, характеристикі нормативно-правової основи політики та пріоритетних напрямів зовнішньополітичної діяльності офіційного Вашингтону в Арктиці у період з 2017 по 2020 рр.

Виклад основного матеріалу. В арктичному регіоні розташовані вісім держав – Росія, США, Канада, Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія. Приарктичними виступають держави, території яких безпосередньо прилягають до Арктики. Серед них провідну роль відіграють Канада, США, Данія, Норвегія та Росія. Актуальність питання міжнародної взаємодії в Арктичному регіоні ґрунтується як на багатих природних та енергетичних ресурсах регіону, так і на все більшій тенденції до втручання й участі до такої співпраці неарктичних держав, зокрема, Китаю¹⁰.

Сполучені Штати стали арктичною країною у 1867 р., коли Державний секретар Вільям Сьюард купив частину російської території, яка в 1959 р. була оголошена штатом Аляска. Тому, будучи приарктичною державою, американське керівництво звертає увагу на визначення меж континентального шельфу та необхідність домогтися відмови всіх країн від розробки природних родовищ до завершення заходів із розмежування.

Позиція Сполучених Штатів щодо делімітації кордонів арктичного шельфу характеризується тим, що у Білому домі не приймають жоден з варіантів визначення меж арктичного шельфу, запропонованих сьогодні приарктичними державами. США розраховують на територію, що простягається на 600 морських миль (965 км) від Аляски до полюса. При цьому, як вважають у Вашингтоні, на самому Північному полюсі вивільниться «нейтральна територія» площею близько 3 млн. кілометрів квадратних, де користуватися природними ресурсами зможуть всі суб'єкти міжнародних відносин.

тку XXI століття: боротьба за Арктику: дис.... канд. іст. наук: 07.00.02. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Старобільськ.

⁴ Федосєєв, А. (2013). Доктринальные взгляды США и Канады на освоение Арктики. *Зарубежное военное обозрение*, 6, 3-9. Retrieved from http://pentagonus.ru/publ/doktrinalnye_vzglyady_ssha_i_kanady_na_osvoenie_arktiki_2013/112-1-0-2424

⁵ Криволапов, О.О. (2019). Военная политика администрации Д. Трампа в Арктике: первые шаги. *США и Канада: экономика, политика и культура*, 49 (4), 31-45.

⁶ Котлова, А.В. (2019). Новая стратегия США в Арктике. *Вопросы российского и международного права*, 7А, 305-311.

⁷ Михайличенко, Д. (2020, 25 октября). Две арктических линзы США. *GoArctic*. Retrieved from <https://goarctic.ru/politics/dve-arkticheskikh-linzy-ssha/>

⁸ Humpert, M. (2019, June 7). New U.S. Department of Defense Arctic Strategy Sees Growing Uncertainty and Tension in Region. *High North News*. Retrieved from <https://www.highnorthnews.com/en/new-us-department-defense-arctic-strategy-sees-growing-uncertainty-and-tension-region>

⁹ Micallef, J.V. (2020, August 14). President Trump's New Polar Strategy Is the First Step to Defending the Arctic. *Military.com Network*. Retrieved from <https://www.military.com/daily-news/opinions/2020/08/04/president-trumps-new-polar-strategy-first-step-defending-arctic.html>

¹⁰ Яшна, Н.О. (2015), 136.

Крім наявних розбіжностей з питань делімітації, Сполучені Штати мають претензії як до Росії – у питанні використання Північного морського шляху, так і до Канади – використання Північно-Західного проходу та моря Бофорта. Американське експертне співтовариство, за підтримки керівництва США, висуває тезу про необхідність домогтися максимальної «інтернаціоналізації» як Північного морського шляху, так і Північно-Західного проходу, розуміючи під цим отримання можливості вільного використання цих морських транспортних магістралей¹¹.

Наголосимо, що США не є учасником Конвенції ООН з міжнародного морського права (ЮНКЛОС), що ускладнює процедуру співробітництва США з приарктичними державами у межах делімітації водного простору Арктики, а також стає об'єктом спірних питань.

Проте, США, незважаючи на низку спірних питань з приарктичними державами, відстоюють позицію неучасті та недопущення неарктичних держав до регіону, що зазначається в Арктичній стратегії Міністерства оборони США, прийнятій у 2019 р., особливості якої буде розглянуто пізніше. Такої позиції дотримується і адміністрація Д. Трампа, зовнішньополітичні ініціативи якої в Арктиці останнім часом досить активізувалися.

Варто зазначити, що з приходом у Білий дім президента Д. Трампа та його адміністрації у 2017 р., Арктичний регіон не був пріоритетним напрямом зовнішньої політики США. Не можна сказати, що США «покинули» Арктику, проте, відбулися зміни у пріоритетах. У Стратегії національної безпеки США проголошеної у грудні 2017 р. адміністрацією Д. Трампа, термін «Арктика» згадується лише один раз у такому контексті: «низка міжнародних інституцій встановлює правила взаємодії держав, підприємств та окремих людей, через сушу та море, Арктику, космос та цифрову сферу. Для процвітання та безпеки США важливо, щоб ці установи дотримувались правил, які допомагають підтримувати ці спільні сфери для загального користування відкритими та вільними»¹².

Варто наголосити на тому, що підходи адміністрації Д. Трампа до Арктичного регіону доволі відрізняються від підходів попередньої адміністрації Б. Обами, зокрема, це втілюється як на документальному, так і практичному рівнях реалізації політики США.

У 2019 р. Міністерство оборони США видало нову Арктичну стратегію¹³ в якій США (через Міністерство оборони) бачить розвиток подій у регіоні із «поглибленням та посиленням проблемних стратегічних тенденцій». Нова стратегія підкреслює, що середовище безпеки Арктики є складним, а регіон перебуває в «ері стратегічної конкуренції».

Арктична стратегія Міністерства оборони США у 2019 р. виокремлює такі тенденції розвитку Арктичного регіону:

1. Зміни навколишнього середовища.
2. Багатостороннє співробітництво у вирішенні спільних завдань.
3. Правовий статус морських транспортних артерій.
4. Збільшення військової присутності¹⁴.

На відміну від попередніх арктичних стратегічних документів, США зараз розглядають цей регіон як коридор між індо-тихоокеанським та європейським теат-

¹¹ Корж, Г. (2009). Війна за Арктику. *Трибуна України*. Retrieved from <http://ukrtribune.com/ru/2009/12/vijna-za-arktiku/>

¹² White House (2017). *The National Security Strategy of the United States of America*. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

¹³ US Department of Defense (2019). *The full report to Congress – Department of Defense Arctic Strategy*. Retrieved from <https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/-1/1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>

¹⁴ Котлова, А.В. (2019), 306.

рами стратегічного залучення і пояснюють, що це «шлях для великої державної конкуренції та агресії».

Документ продовжує підхід США щодо виокремлення російської, й особливо китайської, діяльності у регіоні. На відміну від попередніх арктичних політичних документів, у Стратегії немає прямої згадки про кліматичні зміни. Однак Міністерство оборони побічно визнає вплив зміни клімату на його діяльність в Арктиці та те, як нинішнє нерозуміння кліматичних змін у регіоні ставить його у невідгдане становище при плануванні майбутніх оперативних потреб¹⁵.

Відповідно до Стратегії-2019 США як партнерів в Арктичному регіоні розглядають своїх союзників по НАТО. Право на колективну самооборону, закріплене у ст. 5 Північноатлантичного договору 1949 р., також поширюється на членів НАТО в Арктиці і, як зазначено у Стратегії, може бути використано для стримування агресії. У той же час у новій Стратегії відсутня будь-яка вказівка на Арктичну раду, яка є провідною організацією Арктичного регіону¹⁶.

9 червня 2020 р. адміністрація Д. Трампа представила нову Стратегію національної безпеки та оборони для полярних регіонів. Меморандум Президента під назвою «Меморандум про захист національних інтересів США в Арктиці та Антарктиці»¹⁷ є останньою наразі документально підтвердженою політикою адміністрації Д. Трампа щодо Арктики (звичайно з урахуванням Стратегії Міністерства оборони США щодо Арктичного регіону виданої у 2019 р. і поки що не оновленої). У меморандумі вагомій ролі надається розвитку флоту США в Арктиці, а саме криголамам і милітаризації регіону.

Зазначимо, що 21 липня 2020 р. Департамент військово-повітряних сил США видав власну Арктичну стратегію в якій зазначається, що у складі американських військових Департамент ВПС має найбільшу присутність в Арктичному регіоні з активами як на Алясці, так і в Гренландії. По мірі зміни навколишнього середовища в Арктиці відкриваються нові шляхи транспортування та відкриваються нові ресурси. Це створює як нові можливості у регіоні, так і нові виклики безпеці.

«Арктика сьогодні є одним з найбільш стратегічно значущих регіонів світу – ключовим елементом, до якого Повітряно-космічні сили США проявляють пильність», – зазначила секретар ВПС США Барбара Барретт. «Ця Арктична стратегія визнає величезні геостратегічні наслідки регіону та його вирішальну роль у захисті батьківщини та проектуванні глобальної могутності США»¹⁸.

Стратегія окреслює чотири скоординовані напрями зусиль, які ВПС застосовуватимуть для посилення пильності, охоплення та впливу на загальнодержавний підхід країни в Арктичному регіоні:

- пильність у всіх сферах;
- проектування сили за допомогою бойових сил, що заслуговують на довіру;
- співпраця з союзниками та партнерами;
- підготовка до арктичних операцій¹⁹.

У сфері практичної реалізації політики адміністрації Д. Трампа в Арктиці варто виділити декілька важливих сфер, які активізувалися саме після прийняття Стратегії-2019 і, скоріше за все, будуть реалізовуватися у контексті «Меморандуму про

¹⁵ Humpert, M. (2019, June 7).

¹⁶ Котлова, А.В. (2019), 308.

¹⁷ The White House (2020). *Memorandum on Safeguarding U.S. National Interests in the Arctic and Antarctic Regions*. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/memorandum-safeguarding-u-s-national-interests-arctic-antarctic-regions/>

¹⁸ US Air Force (2020, July 21). *Department of the Air Force introduces Arctic Strategy*. Retrieved from <https://www.af.mil/News/Article-Display/Article/2281305/department-of-the-air-force-introduces-arctic-strategy/>

¹⁹ US Air Force (2020). *Arctic Strategy. The Department of the Air Force*. Retrieved from <https://www.af.mil/Portals/1/documents/2020SAF/July/ArcticStrategy.pdf>

захист національних інтересів США в Арктиці та Антарктиді», який акцентує увагу зокрема на таких напрямках:

1. *Мілітаризація Арктики*. Проблема мілітаризації арктичного регіону та посилення військової присутності усіх приарктичних держав активізує спільну роботу США і Канади як держав-членів НАТО. Зокрема, з 24 лютого по 6 березня 2020 р. на Алясці пройшли спільні американсько-канадські навчання «Arctic Edge – 2020». У них були задіяні Командування аерокосмічної оборони Північної Америки (NORAD) і Північне командування Збройних сил США (USNORTHCOM)²⁰.

За наполяганням Білого дому в лютому 2019 р. Конгрес нарешті надав 655 млн. доларів для нового флоту криголамів берегової охорони, що було досить дискусійним питанням протягом останніх двох років. Фінансування покриває витрати лише на один криголам і достатнє для початку роботи над другим. Після цього відбувся виступ держсекретаря США Майка Помпео на засіданні Арктичної ради у Гельсінкі в травні 2019 р., в якому він попередив, що арктичні амбіції Росії та Китаю загрожують перетворенню регіону на «нове Південно-Китайське море».

Проте, США не зупиняються на розширенні власного флоту в Арктичному регіоні, що підтверджується усвідомленням того, що потепління полярного регіону може звільнити значний потенціал ресурсів і відкрити нові морські транзитні шляхи між Північною Америкою, Східною Азією та Європою.

В основі Меморандуму (2020 р.) лежить мета «мати готовий, високопродуктивний і доступний парк полярних криголамів безпеки, які перевірені і мають бути введені в експлуатацію до 2029 фінансового року». Крім того, меморандум закликає США «забезпечити пов'язані активи та ресурси, які можуть сприяти постійній присутності США в Арктиці та Антарктиці». Пентагон вже оголосив, що ВМС збільшить свою поверхневу присутність в арктичних водах, і розглядає можливість будівництва військово-морської бази або розширення портових споруд, швидше за все, в Адаці або Номе, на узбережжі Берингового моря²¹.

Дата 2029 р. відповідає року, коли судна Берегової охорони, такі як середній криголам Healy і Polar Star, мають бути виведені з експлуатації. У квітні 2019 р. Берегова охорона оголосила, що підписала контракт на 746 млн. доларів з VT Halter Marine з Міссісіпі, на детальне проектування та конструкцію її полярного катера безпеки – першого з важких криголамів. Згідно зі звітом Служби досліджень конгресу, Берегова охорона у бюджетному плані на 2021 р., який вже представлений, взяла зобов'язання, що зможе повністю профінансувати створення другого полярного катера безпеки²².

У 2019 р. адміністрація Трампа оголосила, що може проводити операції зі свободи судноплавства (FONOPS) у водах Арктики. Є лише дві області, де такі операції є актуальними: Північно-західний прохід Канади та Північно-східний прохід Росії. Операція FONOPS через Північно-Східний прохід, швидше за все, призведе до конфронтації з Росією. Москва знову виступила б проти такої операції як дипломатично, так і, якщо можливо, у військовому порядку.

У 1965 та 1967 рр. катери берегової охорони США, які нібито проводили наукові дослідження, намагалися здійснити транзит через протоку Вількітського. Прохід з'єднує моря Карського та Лаптевих через архіпелаг Північна Земля. Москва відмовилася від транзиту, використовувала кораблі та літаки радянського флоту для

²⁰ США и Канада проведут в феврале крупнейшие военные учения в Арктике. (2020, 14 февраля). *EurAsia Daily*. Retrieved from <https://eadaily.com/ru/news/2020/02/14/ssha-ikanada-provedut-v-fevrale-krupneyshie-voennye-ucheniya-v-arktike>

²¹ Micallef, J.V. (2020, August 14).

²² Макарычев, М. (2020, 10 июня). Трамп распорядился милитаризовать присутствие США в Арктике и Антарктике. *Российская газета*. Retrieved from <https://rg.ru/2020/06/10/tramp-rasporiadilsia-militarizirovat-prisutstvie-ssha-v-arktike-i-antarktike.html>

його запобігання та чинила значний дипломатичний тиск. Нарешті Вашингтон скасував місію. Цілком ймовірно, що підводні човни ВМС США регулярно перетинають Північно-Східний прохід, але вони роблять це під водою. Ці транзити не публікуються і не вважаються FONOPS.

Оттава, навпаки, хоч і енергійно протестує проти такої операції, навряд чи піде на конкретні кроки, щоб протистояти їй. Хоча такі дії США посилюють і без того напружені відносини між США та Канадою, США раніше перетинали Північно-Західний прохід, але завжди попередньо отримували дозвіл Канади.

Арктика довгий час була ареною військового суперництва – через північний підхід до Північної Америки та, ширше, до Сполучених Штатів. Історично склалося, що це був найкоротший повітряний коридор для міжконтинентальних бомбардувальників, які могли пролетіти між Сполученими Штатами та Радянським Союзом, і це продовжує бути актуальним як для Росії, так і для США.

Крім того, ядерні підводні човни з балістичними ракетами часто ховаються під полярною крижаною шапкою. Крижана шапка забезпечує захист від виявлення. Зокрема, безпосередній вплив арктичного потепління, особливо якщо воно триватиме, то будуть створені умови, що дозволять використовувати ресурси в регіоні, сприяє морському транзиту полярними судноплавними шляхами і відкриває великі території Північного Льодовитого океану для проведення морських надводних операцій²³.

2. Енергетичні питання. У 2008 р. Геологічна служба США (USGS) підрахувала, що в Арктиці знаходиться понад 1,67 квадрильйона кубічних футів природного газу. Це відповідає 30% невикористаних у світі пропозицій і в чотири рази перевищує поточні резерви США. Ця оцінка виключає гідрати метану, існування яких уже підтверджено на континентальному шельфі Аляски і які можуть збільшити запаси у геометричній прогресії. Крім того, USGS підрахувала, що потенційні запаси також складають 44 млрд. барелів рідин природного газу та 90 млрд. барелів нафти. За даними USGS, у регіоні також значні підземні родовища найрізноманітніших корисних копалин. Морський транзит через Північно-Східний прохід або Північно-Західний прохід може скоротити на третину час перевезень між Азією, Європою та Північною Америкою та заощадити тисячі доларів на експлуатаційних витратах за одну поїздку²⁴.

Аляска містить майже 25% доведених запасів усієї нафти Сполучених Штатів і 13% з решти доведених запасів газу. Приблизно 10% усіх запасів американської нафти на сьогоднішній день добувається з Північного схилу на Алясці та на шельфі морів Північного Льодовитого океану. На сьогоднішній день геологорозвідувальні й інші роботи у цих регіонах в основному пов'язані з видобутком нафти, але у довгостроковій перспективі основна увага, можливо, буде приділятися видобутку природного газу²⁵.

Море Бофорта також є перспективним та відносно неглибоким і знаходиться ближче до інфраструктури Трансаяскінського нафтопроводу (Trans-Alaska Pipeline System – TAPS). У цьому й полягає його перевага у порівнянні з Чукотським морем, яке є більш глибоким і віддаленим від існуючої інфраструктури²⁶.

Десятиліттями демократи у Конгресі блокували пропозиції дозволити розробку родовищ газу і нафти на Алясці. Але у 2017 р. адміністрація Трампа та республіканці в Конгресі включили розділ до податкового законопроекту, який дозволяв Міністерству внутрішніх справ розробляти план продажу оренди на прибережній

²³ Micallef, J.V. (2020, August 14).

²⁴ Ibidem.

²⁵ Береговий, А.І. (2015), 193.

²⁶ Murphy, K. (2019, October 18.). Melting ice could transform Alaska economy. *Los Angeles Times*. Retrieved from <http://www.sfgate.com/green/article/Melting-ice-could-transform-Alaska-economy-3214116.php>

рівнині. Згідно із законом, агентство повинно здійснити принаймні два продажі в оренду площею 400 000 акрів кожна до кінця 2024 р.

Адміністрація Трампа скасовує для цього майже 100 екологічних правил. Під тиском екологічних груп і Гвічин, корінної групи Аляски, яка виступає проти буріння, кілька великих банків, включаючи Goldman Sachs та JPMorgan Chase, заявили, що не будуть безпосередньо фінансувати буріння нафти та газу в Арктиці.

Зусилля адміністрації Трампа щодо відкриття національного заповідника Аляски для буріння є частиною більших планів для розвитку Аляски. На початку року Міністерство внутрішніх справ запропонувало відкрити для розробки нафти та газу майже весь Національний нафтовий резерв на захід від заповідника²⁷.

У 2017 р. Трамп підписав розпорядження про проведення багаторічного перегляду заборонених федеральним значенням вод для буріння нафти і газу та скасування заборони Обама на буріння у 2016 р. На противагу існуючому мораторію у Канаді Адміністрація Д. Трампа заявила, що у 2019 р. відновлено дозвіл на продаж на аукціоні майже 4 млн. акрів (1,6 млн. гектарів) земель на Арктичній Алясці для розробки нафти, і пообіцяла, що набагато більше території буде відкрито для розвитку в майбутньому. Бюро землеустрою також допрацьовує проект плану щодо скасування захисту цих територій від промислових розробок, що був введений за президентства Б. Обама, який передбачає, що близько половини резервів на 23 млн. акрів (9,3 млн. гектарів) буде обмежено від розробки нафтових родовищ, так як це шкодить екосистемі та корінним жителям регіону. Адміністрація Трампа та нафтовидобувна галузь стверджують, що план Обама є занадто обмежувачим і його потрібно замінити²⁸.

3. *Взаємодія з приарктичними державами.* З приходом до влади республіканців і Президента Д. Трампа, на порядку денному двосторонніх відносин між Канадою та США повстало питання пов'язане з островом Гренландія. Канада має набагато більш масштабний арктичний морський кордон з Гренландією, ніж зі Сполученими Штатами, що робить співпрацю з Данією у галузі оборони, обізнаності про морські та повітряні сфери більш тісною. Острів розташований у стратегічно важливій Арктиці. Через Гренландію лежить найкоротший шлях з Європи до Північної Америки, причому географічно вона набагато ближче до останньої, хоча і є автономною територією європейської Данії.

«Стратегічно було б здорово купити Гренландію», – зазначив Д. Трамп в одному з інтерв'ю. З часів холодної війни з СРСР у США є військова база «Тулу» на острові. І Пентагон не проти розширити присутність в Арктиці, щоб протистояти загрозам, що походять від Китаю та Росії²⁹.

Проте, Данія досить критично відреагувала, зазначивши, що Гренландія не продається. Тим часом США активізували іноземну допомогу територіальному уряду Гренландії та відновили своє консульство в Нууку, столиці Гренландії³⁰.

США активно взаємодіє з приарктичними державами-членами НАТО. Північне командування США несе повну відповідальність за Арктику з 2011 р. НАТО також активізувало свою діяльність в Арктиці. Під час навчань НАТО Trident Juncture у 2018 р. американський авіаносець діяв над Полярним колом вперше з

²⁷ Plumer, B. & Fountain, H. (2020, August 17). Trump Administration Finalizes Plan to Open Arctic Refuge to Drilling. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/08/17/climate/alaska-oil-drilling-anwr.html>

²⁸ Trump administration schedules lease sale for Arctic Alaska lands. (2019, November 6). *The Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-usa-alaska-drilling/trump-administration-schedules-lease-sale-for-arctic-alaska-lands-idUSKBN1XF2P5>

²⁹ Скільки стоить Гренландія і чому вона Дональду Трампу? (2019, 21 августа). *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/features-49400738>

³⁰ Donald Trump: Denmark is a very special country... (n.d.) *Twitter*. Retrieved from <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1163961882945970176>

1990-х рр. Навчання «Холодне реагування» 2020 р., яке було заплановане для 16 000 військовослужбовців НАТО, мало на меті імітувати зіткнення з Росією під час норвезької зими, але було відкладено через пандемію COVID-19.

НАТО відіграє природну роль в арктичній стратегії Вашингтону. П'ять арктичних країн – США, Канада, Ісландія, Данія та Норвегія – вже є членами НАТО. Швеція та Фінляндія, дві інші арктичні держави, тісно пов'язані з НАТО і координують військову діяльність з цією організацією. Перш за все, НАТО було створено для протидії радянській агресії в Європі. У короткостроковій перспективі, незалежно від цілей Китаю у регіоні, російська військова сила є найбільшим викликом інтересам США в Арктиці. НАТО вже існує, вже має завдання протидії російській агресії і вже активно працює в Арктиці³¹.

У зв'язку з майбутніми виборами у США, активізувався аналіз політики Д. Трампа на арктичному напрямі та можливі сценарії розвитку стратегії США в Арктиці за умови перемоги Дж. Байдена.

Сенатор Л. Мураковскі відзначає значні зусилля адміністрації Д. Трампа у рамках арктичної політики. Будівництво криголамів, відновлення дипломатичної місії у Гренландії, початок реконструкції (фактично створення) глибоководного порту в Ноам (північний захід Аляски), а також будівництво криголамів, посилення військових баз на Алясці – вся ця інфраструктура впливу США дійсно з'явилася за Д. Трампа. Американська інфраструктура впливу в Арктиці набула за Д. Трампа більшої інституціоналізованості.

Обрання Джо Байдена надало своїх коректив до цієї політики. Його план передбачає повернення до Паризьких угод (2015 р.), які спрямовані на скорочення викидів в атмосферу з 2020 р.³²

Висновки. Можна стверджувати, що Арктичний регіон є вагомим складовим елементом реалізації зовнішньополітичного курсу США у XXI ст. Проте, за адміністрації Д. Трампа, зовнішня політика США на арктичному напрямі активізувалася лише з 2019 р., що знайшло свій прояв у наступному:

1. Розробка та прийняття нової нормативно-правової бази щодо реалізації зовнішньої політики в Арктиці. Зокрема, у 2019 р. Міністерство оборони США видало нову Арктичну стратегію, а у 2020 р. – адміністрація Д. Трампа представила нову стратегію національної безпеки та оборони для полярних регіонів – Меморандум Президента під назвою «Меморандум про захист національних інтересів США в Арктиці та Антарктиці. Свою арктичну стратегію у 2020 р. представили і військово-повітряні сили США;

2. Зміна пріоритетних сфер реалізації політики в Арктиці за адміністрації Д. Трампа – відхід від кліматично та екологічно-орієнтованої політики, яка була за президентства Б. Обама, та спрямування зусиль на оборонну й енергетичну сфери, насамперед, активізація участі США у мілітаризації Арктичного регіону та дозвіл на видобуток нафти і газу на Алясці.

REFERENCES

- Berehovi, A.I.** (2015). Osnovni heopolitychni hrovtsi Arktichnoho rehionu ta natsionalni interesy Kanady v Arktitsi [The main geopolitical players in the Arctic region and Canada's national interests in the Arctic]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu*, 4, 191-199 [in Ukrainian].
- Fedoseev, A.** (2013). Doktrinalnye vzgliady SShA i Kanady na osvoenie Arktiki [Doctrinal views of the United States and Canada on the development of the Arctic]. *Zarubezhnoe voennoe obozrenie*, 6, 3-9. Retrieved from http://pentagonus.ru/publ/doktrinalnye_vzglyady_ssha_i_kanady_na_osvoenie_arkтики_20

³¹ Tallis, J. (2020, July 28). NATO is the right forum for security dialogue in the High North. *Defense News*. Retrieved from <https://www.defensenews.com/smr/frozen-pathways/>

³² Михайличенко, Д. (2020, 25 октября). Две арктических линзы США. *GoArctic*. Retrieved from <https://goarctic.ru/politics/dve-arkticheskikh-linzy-ssha/>

- 13/112-1-0-2424 [in Russian].
- Harkavchenko, K.H.** (2017). *Terytorialno-politychnyi podil svitu v 90-x rr. XX – pochatku XXI stolittia: borotba za Arktyku* [Territorial and political division of the world in the 90's of the XX – early XXI century: the struggle for the Arctic]. (Candidate's thesis). Starobilsk [in Ukrainian].
- Humpert, M.** (2019, June 7). New U.S. Department of Defense Arctic Strategy Sees Growing Uncertainty and Tension in Region. *High North News*. Retrieved from <https://www.highnorthnews.com/en/new-us-department-defense-arctic-strategy-sees-growing-uncertainty-and-tension-region> [in English].
- Korzh, H.** (2009). Viina za Arktyku [War for the Arctic]. *Trybuna Ukrainy*. Retrieved from <http://uktribune.com/ru/2009/12/vijna-za-arktiku/> [in Ukrainian].
- Kotlova, A.V.** (2019). Novaia strategiiia SShA v Arktike [New US strategy in the Arctic]. *Voprosy rossiiskogo i mezhdunarodnogo prava*, 7A, 305-311 [in Russian].
- Krivolapov, O.O.** (2019). Voennaia politika administratsii D. Trampa v Arktike pervye shagi [The military policy of the D. Trump administration in the Arctic: first steps]. *SShA i Kanada: ekonomika, politika i kultura*, 49 (4), 31-45 [in Russian].
- Makarychev, M.** (2020, 10 iunია). Tramp raspriadilsia militarizirovat prisutstvie SSHA v Arktike i Antarktike [Trump ordered the militarization of the US presence in the Arctic and Antarctic]. *Rossiiskaia gazeta*. Retrieved from <https://rg.ru/2020/06/10/tramp-raspriadilsia-militarizirovat-prisutstvie-ssha-v-arktike-i-antarktike.html> [in Russian].
- Micallef, J.V.** (2020, August 4). President Trump's New Polar Strategy Is the First Step to Defending the Arctic. *Military.com Network*. Retrieved from <https://www.military.com/daily-news/opinions/2020/08/04/president-trumps-new-polar-strategy-first-step-defending-arctic.html> [in English].
- Mikhailichenko, D.** (2020, 25 oktiabria). Dve arkticheskikh linzy SShA [Two Arctic lenses of the USA]. *GoArctic*. Retrieved from <https://goarctic.ru/politics/dve-arkticheskikh-linzy-ssha/> [in Russian].
- Murphy, K.** (2019, October 18). Melting ice could transform Alaska economy. *Los Angeles Times*. Retrieved from <http://www.sfgate.com/green/article/Melting-ice-could-transform-Alaska-economy-3214116.php> [in English].
- Plumer, B. & Fountain, H.** (2020, August 17). Trump Administration Finalizes Plan to Open Arctic Refuge to Drilling. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/08/17/climate/alaska-oil-drilling-anwr.html> [in English].
- Tallis, J.** (2020, July 28). NATO is the right forum for security dialogue in the High North. *Defense News*. Retrieved from <https://www.defensenews.com/smr/frozen-pathways/> [in English].
- Yashna, N.O.** (2015). Zitknennia interesiv providnykh derzhav svitu v Arktychnomu rehioni [Conflict of interests of the world's leading states in the Arctic region]. *Hrani*, 1, 136-141 [in Ukrainian].

Tetiana Bohdanova,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>

Anna Cherevko,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9952-4274>

Arctic region in US foreign policy under the Trump's administration

The article analyzes the Arctic region in US foreign policy under the Trump administration. It was revealed that the intensification of Trump's policy in the Arctic region took place in 2019-2020.

The legal framework of Trump's Arctic policy, which was updated in 2020 in connection with the publication of the Presidential Memorandum entitled «Memorandum on the Protection of US National Interests in the Arctic and Antarctica» is described. The US Department of Defense (2019) and the US Air Force

(2020) have their own versions of the Arctic Strategy. It was found that Trump's foreign policy initiatives in the Arctic are focused on the following areas: 1) military defense and militarization of the Arctic (opposition to Russia and China, as well as NATO involvement in the Arctic); 2) energy (lifting the moratorium on oil and gas production in Alaska). D. Trump is in favor of actively building the US own fleet of icebreakers and countering Russia in this. In particular, the United States is stepping up cooperation with NATO member states in such construction. The Trump administration's permission to produce oil and gas in Alaska runs counter to Canadian policy. In particular, the conflict of interest between the United States and Canada in the Arctic took place in the context of US statements on the acquisition of Greenland in Denmark. Although the sale did not take place, the United States is actively promoting its initiatives in Greenland.

The authors concluded that the US policy under Trump's presidency differs from that of Obama's presidency and «harder», although it became active only in 2019-2020.

Keywords: Arctic region, USA, D. Trump, militarization of the Arctic, Alaska